

2. **Davitz, J. R., Ball S.** *Dezvoltarea carierei.* // Donald Super, Psihologia procesului educațional.
3. **Jigău, M.** *Consilierea carierei.* Editura „Sigma”, București, 2001, 366 p.
4. **Manolescu, A.** *Managementul resurselor umane.* Ediția a patra, Editura *Economică*, București, 2003, p. 321-375.
5. **Tănase, M.** *Modelul formării profesionale inițiale a profesorului de psihologie.* Teza de doctor în pedagogie. IȘE, Chișinău, 2007.

MODELELE SOCIALE ȘI VALORILE PERSONALITĂȚII STUDENȚILOR USMF “N. TESTEMIȚANU”

Elena Micineanu

(Conducător științific: Iuliana Fornea)

Catedra Economie, management și psihopedagogie în medicină

Summary

Social models and personality values of the students from the state university of medicine and pharmacy „N. Testemițanu”

The social methods deeply influence to the personality formation and quality image projection in European instruction and education.

The most important characteristic of the developed personality are the value orientations. They form the content part of personality orientation and adopt the base of its relations to the social reality (I. S. Con, 1967; B. G. Ananiev, 1968; Фрадкин Ф., 1971; M. Rokeach; V. A. Iadov, 1972, 1987; E.V. Șorohova, 1974, etc.)

If the individuality represents a complex reality of the person in descriptive way, the personality adding a value dimension. It is an universal phenomenon, although it is founded only in individual form.

Rezumat

Modelele sociale influențează profund formarea personalității reușite și proiectarea unei imagini de calitate în contextul instruirii și educației europene.

Una din cele mai importante caracteristici psihologice ale personalității dezvoltate – orientările valorice ale ei. Ele formează latura de conținut a orientării personalității și accentuează fundamentul atitudinilor ei față de realitatea socială (I. S. Con, 1967; B. G. Ananiev, 1968; Фрадкин Ф., 1971; M. Rokeach; V. A. Iadov, 1972, 1987; E.V. Șorohova, 1974, etc.)

Dacă individualitatea reprezintă realitatea complexă a individului considerat din punct de vedere descriptiv, personalitatea îi adaugă o dimensiune valorică (P. Popescu – Neveanu), ea este un fenomen universal, deși se găsește numai în formă individuală.

Actualitatea

Societatea influențează considerabil formarea personalității, deci în mare măsură personalitatea tânărului de azi este considerat de către psihologi și pedagogi personalitate socializată. În ce măsură personalitatea studenților de la USMF „N. Testemițanu” este influențată de modelele sociale sau de câmpul psiho-social general este o problemă ce necesită atenție deosebită și o analiză de conținut în profunzime.

Deasemenea este importantă aprecierea valorilor morale și social-culturale a studenților ce vor profesa pe viitor medicina. În acest context putem menționa creșterea semnificației idealului moral și eticii profesionale în reglarea diverselor tipuri de activitate profesională și în special cea medicală. Deaceia în scopul stabilizării sociale și echilibrului psiho-social este nevoie de valorificarea cunoștințelor etico-morale ale studențimii moderne.

Dat fiind faptul că societatea în permanență exercită influențe psihologice de forță asupra tinerei generații, aceștea fiind caracterizați prin labilitate psihoemoțională, în cele mai dese cazuri, ei pot fi ușor dominați fiindcă la ei nu sunt îndeajuns conturate orientările valorice. Este foarte important de a valorifica potențialul moral, cultural, intelectual și psihosocial al tineretului studios. Anume de aceste probleme sunt preocupați o serie de cercetători din România, Rusia, Republica Moldova și din alte țări.

Obiectul cercetării îl constituie procesul formării orientărilor valorice la studenții USMF „N. Testemițanu”.

Obiectivele lucrării

1. Analiza literaturii științifice, privind aspectele psihologice și social-morale ale formării personalității studenților medici.
2. Evaluarea orientărilor valorice ale studenților USMF „N. Testemițanu”.
3. Evaluarea dimensiunilor fundamentale ale personalității morale și integrarea acestora în procesul de dezvoltare și formare a personalității studenților de la medicină.

Material și metode de cercetare

I. Teoretice

- analiza și sinteza literaturii de specialitate;
- metoda ipotetico-deductivă de interpretare și explicare a rezultatelor obținute.

II. Empirice

- Tehnica „Orientările valorice” (adaptată de V. A. Iadov).

III. Statistice

- Calcularea valorilor mediei (Descriptives statistics) a fost efectuată prin metode clasice;
- Gradul de veridicitate a fost determinat prin calcularea erorilor criteriului „T - student” și gradul de veridicitate „p”.

Prelucrarea statistică a datelor a fost realizată prin aplicarea programului compiuterizat SPSS.

Baza experimentală a cercetării

Cercetarea a fost efectuată asupra studenților diferitor ani de studii, de la toate facultățile USMF „Nicolae Testemițanu”. Formarea eșantionului de subiecți a fost realizată în mod aleator. La experiment au participat circa 100 de studenți de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, or. Chișinău.

Pentru determinarea particularităților orientărilor valorice ale subiecților cercetați au fost utilizate două aspecte: nivelul de formare a structurii ierarhice a orientărilor valorice și conținutul orientărilor valorice (direcția lor).

Conceptul de valoare și noțiuni conexe

Există o varietate de definiții și interpretări date valorii [1]. În disciplinele socio-umane, accepțiunea cea mai frecventă este aceea de principii generale și abstracte despre ceea ce este important și de preț în viață, despre cum oamenii trebuie să se comporte și să aprecieze situațiile, evenimentele, persoanele, precum și obiectele sociale și naturale. Astfel de principii sunt: bunătatea, adevărul, dreptatea, libertatea, cooperarea, competiția, realizarea de sine. O așa definiție are însă doar caracter orientativ, important fiind a dezvălui mai analitic notele fundamentale ale conceptului și a surprinde relația cu alte noțiuni apropiate.

Cercetătorii din domeniul psihosociologiei au stabilit că între termenii de „valori”, „atitudini”, „norme”, „interese”, „idealuri” există diverse suprapuneri semantice, iar în numeroase contexte lingvistice ei sunt echivalenți. De aceea, în psihologia socială, și chiar în sociologie, conceptul de *valoare* a fost în largă măsură diluat în cei de normă și atitudine. Precizăm faptul că aici ne vom referi atât la valorile sociale, ca fiind elemente constitutive

fundamentale ale contextului sociocultural, cât și la varianta lor interiorizată la nivel de personalitate.

Notele definitorii ale conceptului de valoare sunt:

- Generalitate și centralitate în universul spirital-simbolic al societății și în structura personalității umane;
- Standarde (criterii evaluative) ale acțiunilor umane;
- Vectori motivaționali care determină și orientează acțiunea, accentuatul lor caracter conștient, deliberat, în sensul de adeziune „la ceea ce este de dorit”.

N. Sillamy definește valoarea ca un interes manifestat față de un obiect, stimă arătată unei persoane. [4, p. 52]

P. Popescu-Neveanu consideră valoarea ca proprietate a ceva, relație subiectiv – obiectivă de natură socio-culturală, prezentând semnificație și indicând o prețuire sau apreciere.

La S. Chelcea găsim afirmația că valorile, interesele și atitudinile reprezintă dimensiuni importante ale personalității organic intercorelate.

Valoarea este un raport între subiectul uman social prin semnificațiile axiologice pe care acesta le atribuie (M. Ralea, T. Hariton, 1997).

În psihologia socială exsovietică valorile sunt definite ca elemente sau fenomene ale vieții societății, privite din acel punct de vedere a însemnătății sociale, care li se impun de către societate în genere sau de către grupa socială.

P. Smith și S. Schwartz (1997), doi remarcabili analiști actuali ai problematicii valorilor, descriu cinci aspecte mai importante ale acestora:

1. Valorile sunt idei (credințe), dar nu unele reci, ci infuzate de simțiri;
2. Ele se referă la scopuri dezirabile (de exemplu, egalitatea în drepturi) și la moduri de conduite prin care se promovează respectivele scopuri (corectitudine, ajutor, etc.);
3. Valorile transcend acțiuni și situații specifice (supunerea, de exemplu, se practică la școală, în familie, la serviciu, etc.);
4. Valorile servesc drept standarde de selecție și evaluare a comportamentelor persoanelor și evenimentelor;
5. Valorile se ordonează atât la nivel de societate, cât și individual, după importanța uneia față de alta, formînd sisteme de valori.

Conceptele mai importante cu care cel de *valoare* se intersectează sunt: atitudinea, norma, *idealul*, interesul, nevoia și *trăsăturile de personalitate*. În cercetarea noastră noi ne-am referit în special la raportul dintre conceptul de valoare cu trăsăturile de personalitate și cu noțiunea de ideal.

Trăsăturile de personalitate, prin gradul lor de generalitate în structura personalității, se aseamănă cu valorile. Dar, în timp ce valorile sunt criterii ale dezirabilului, trăsăturile sunt mai degrabă caracteristici instrumentale neutre axiologice ale personalității. Caracteristicile „introvertit”, „extravertit”, „comunicabil”, „dominant” sunt stiluri de comportament, ci nu scopuri de urmărit.

V. S. Muhina (1984) subliniază că în știința contemporană, noțiunea de „orientare valorică” se contrapune, pe de o parte, cu valorile standarde a grupului, clasei, națiunii, sistemului social, iar pe de altă parte cu orientările motivaționale ale personalității. În literatura contemporană nu există o definiție strict determinată a noțiunii de „*orientare valorică*”, autorii încercând să o trateze în mod diferit, însă toți sunt preocupați de anumite probleme legate de sistemul de valori și anume, determinarea caracterului valorilor, structura lor, factorii ce determină formarea lor și alte aspecte ale acestora. Dacă individualitatea reprezintă realitatea complexă a individului considerat din punct de vedere descriptiv, personalitatea îi adaugă o dimensiune valorică (P. Popescu – Neveanu), ea este un fenomen universal, deși se găsește numai în formă individuală.

Cu referire la domeniul afectiv al personalității un grup de cercetători străini, condus de D. R. Krathwohl a descris *valorizarea* ca una din clasele comportamentale, interiorizarea fiind principiul director al clasificării comportamentelor. Studenții manifestă acest comportament cu

destulă coerență, în împrejurări corespunzătoare, pentru că ei au o valoare. Interiorizarea unui ansamblu de valori specifice ideale este un moment destul de important pentru formarea unei personalități valoroase [1, p. 44 – 46].

Comportamentul este motivat prin azeziunea personală la valoarea fundamentală ce îl determină. Fiecare valoare are un loc în ierarhia valorilor individului; acestea sunt organizate într-un fel de sistem intrinsec coerent. Ele au reglat destulă vreme comportamentul individului, încât acesta li s-a adaptat [6, p. 172 - 175].

Ca dispoziție generalizată, ansamblul este acela care dă o logică internă sistemului de atitudini și valori în orice împrejurare. Aceasta înseamnă, a fi gata să-ți revizuiști opiniile și să-ți schimbi comportamentul în lumina evidenței.

Rezultate

Prelucrarea rezultatelor obținute la proba de cercetare *Orientările valorice*, a fost realizată prin tehnica de cercetare Descriptives statistics, pentru calcularea mediei și abaterii standard. În continuare vom prezenta analiza descriptivă (media și abaterea standard) și valorile notelor „t” și „p” a rezultatelor la proba *Orientările valorice scopuri* pentru GE cercetat (Vezi tab. 1).

Tabelul 1

Orientările valorice-scopuri la studenții IÎSM

Nr.	Valori scopuri	Mean +- Std. Error Mean	t	p
1.	Frumusețea în natură și artă	14.26 ± 0.35	40.7	p < 0.001
2.	Petrecerea plăcută a timpului, satisfacții, distracții	13.44 ± 0.43	31.3	p < 0.001
3.	Creativitate	12.79 ± 0.44	29.1	p < 0.001
4.	Stare generală bună în țară, pace	12.52 ± 0.44	28.5	p < 0.001
5.	Independență	11.45 ± 0.43	26.6	p < 0.001
6.	Egalitate în drepturi pentru toți	11.20 ± 0.47	23.8	p < 0.001
7.	Libertate cu independență în fapte și acțiuni	9.93 ± 0.46	21.6	p < 0.001
8.	Recunoașterea, respectul celor din jur	9.30 ± 0.47	19.8	p < 0.001
9.	Viață asigurată material	8.82 ± 0.46	19.2	p < 0.001
10.	Serviciu interesant	8.66 ± 0.37	23.4	p < 0.001
11.	Încredere în sine	8.62 ± 0.45	23.4	p < 0.001
12.	Viață activă	8.62 ± 0.45	23.4	p < 0.001
13.	Înțelepciune și experiență de viață	8.46 ± 0.46	18.4	p < 0.001
14.	Prezența prietenilor buni și devotați	7.87 ± 0.40	19.7	p < 0.001
15.	Cunoașterea, dezvoltare culturală și intelectuală	7.34 ± 0.46	15.9	p < 0.001
16.	Dragoste, apropiere fizică și spirituală cu persoana iubită	7.10 ± 0.43	16.5	p < 0.001
17.	Viață, familie fericită	6.79 ± 0.49	13.9	p < 0.001
18.	Sănătate fizică și psihică	3.79 ± 0.43	8.8	p < 0.001

Apreciind rezultatele primite la studenții IÎSM (vezi tab. 1) depistăm că ei au ales cu preferință următoarele valori-scopuri: cel mai mare procentaj a fost depistat la variabilele *Frumusețea în natură și artă* (14.26 ± 0.35 , $p < 0.001$); *Petrecerea plăcută a timpului, satisfacții, distracții* (13.44 ± 0.43 , $p < 0.001$); *Creativitate* (12.79 ± 0.44 , $p < 0.001$); *Stare generală bună în țară, pace* (12.52 ± 0.44 , $p < 0.001$).

Din variabilele cele mai nevalorificate (media rangurilor constituind o valoare de 7% și mai puțin) pentru studenți au fost determinate: *Sănătate fizică și psihică* (3.79 ± 0.43 , $p < 0.001$); *Viață, familie fericită* (6.79 ± 0.49 , $p < 0.001$); *Dragoste, apropiere fizică și spirituală cu persoana iubită* (7.10 ± 0.43 , $p < 0.001$). Celelalte orientări valorice-scopuri au constituit de la 7,1% până la 11,45% inclusiv.

Acum vom prezenta analiza descriptivă (media) și valorile notei „p” a rezultatelor la proba *Orientările valorice instrumentale* pentru GE cercetat (Vezi tab. 2).

În urma analizei eșantioanelor perechi (*GE de control* a fost realizat peste jumătate de an) au fost depistate diferențe semnificative privind orientările valorice instrumentale la studenții USMF la următoarele variabile: *Cunoștințe vaste, erudiție, cultură generală înaltă; Efectivitate, productivitate și vocație în muncă; Raționalism, capacitatea de a primi decizii corecte; Îndrăzneală, sociabilitate, inițiativă spre noi activități; Intransigență; Modestie, sinceritate și onestitate; Autocontrol, reflexivitate.*

Aceste rezultate ne desemnează că studenții de azi sunt cointeresați să-și dezvolte personalitatea și să-și valorifice potențialul intelectual și socio-cultural pentru a face față expectanțelor societății științifice și cerințelor europene în exercitarea profesiei de medic.

Tabelul 2

Orientărilor valorice instrumentale la studenții IÎSM

Nr.	Valori instrumentale	Mean +- Std. Error Mean	t	p
1.	Exigență	12.89 ± 0.43	29.9	p < 0.001
2.	Independență	12.09 ± 0.50	24.2	p < 0.001
3.	Altruism, priceperea de a înțelege și respecta alte opinii, tradiții și simțuri	11.70 ± 0.41	28.5	p < 0.001
4.	Optimism, vitalitate, bunăvoință	11.16 ± 0.49	22.8	p < 0.001
5.	Îndrăzneală, sociabilitate, inițiativă spre noi activități	11.13 ± 0.49	22.7	p < 0.001
6.	Responsabilitate	10.73 ± 0.43	24.9	p < 0.001
7.	Autocontrol, reflexivitate	10.65 ± 0.49	21.7	p < 0.001
8.	Conștiinciozitate, disciplină, sinestatornicie	10.36 ± 0.48	21.1	p < 0.001
9.	Modestie, sinceritate și onestitate	9.80 ± 0.44	22.3	p < 0.001
10.	Răbdare, toleranță	9.78 ± 0.49	19.9	p < 0.001
11.	Acuratețe, scrupulozitate, precizie	9.40 ± 0.44	21.4	p < 0.001
12.	Efectivitate, productivitate și vocație în muncă	8.86 ± 0.49	18.1	p < 0.001
13.	Intransigență	8.84 ± 0.46	19.2	p < 0.001
14.	Educație, respect față de oameni și demnitate	8.21 ± 0.48	17.1	p < 0.001
15.	Perseverență	7.68 ± 0.45	17.1	p < 0.001
16.	Delicatețe și tact în relațiile cu cei din jur	7.03 ± 0.39	18.0	p < 0.001
17.	Raționalism, capacitatea de a primi decizii corecte	6.48 ± 0.55	11.8	p < 0.001
18.	Cunoștințe vaste, erudiție, cultură generală înaltă	3.83 ± 0.35	10.9	p < 0.001

Discuții

Personalitatea studentului reprezintă mai mult decât o acumulare și sedimentare a experienței ontogenetice; ea este și o organizare în timp a posibilităților și a *valorilor reale și potențiale*. Astfel, după H. Ey formarea și dezvoltarea personalității are loc prin:

- integrarea unui sistem de valori, care fundamentează constituirea lumii în cadrul gândirii logice (Eul ca subiect ai cunoașterii);
- integrarea concepției despre lume crează relații și dezvoltă semnificații asupra ambianței (Eul creator al lumii sale).

Se constată astfel că fundamentul dezvoltării ontologice a studentului, a conștiinței de sine, s-ar putea face prin conștiința propriu-zisă, referitoare la actualizarea experienței trăite și prin conștiința care se dezvoltă în sistemul personalității.

În raport cu conștiința, personalitatea studentului apare astfel ca o achiziție ulterioară și superioară, ea reprezentând *sistemul de valori integrative*, ca și intenționalitatea după care se organizează experiența trăită.

Personalitatea studentului se conturează astfel ca o realitate extrem de complexă. Tendința reacției competitive, despre care vorbește A. H. Muray, a activității mereu renovate, pare a fi și ea caracteristică acestei personalități. De aceea se resimte nevoia de o altă organizare a modului de instruire și educare, a activității și vieții studentului. Efectele asupra personalității studentului sunt diferite și variază în funcție de particularitățile personalității studentului, de

motivațiile și experiența anterioară a lui. Dacă efectele ar fi aceleași, atunci s-ar anula însăși individualitatea celui care educă. De aceea, mai degrabă s-ar părea că, în conținutul său general, influența este aceeași, numai asamblarea ritmurilor și a priorităților, interiorizările valorilor și ale normelor sunt altele. Evaluarea acestor influențe nu poate pleca decât de la evaluarea generală, de la identificarea și măsurarea gradului de convergență a acestor norme și valori [5, p. 88 - 108].

Trebuie să subliniem faptul, că cercetările în domeniul educației universitare au fost nevoite de multă vreme să se oprească asupra identificării surselor de norme și valori în educație. Cu toate acestea, este surprinsă (cu aproximație) zona în care se cer căutate normele și valorile cu care studentul vine în contact, practicile și sferele vieții care acționează asupra acestuia. Pasul hotărâtor în această direcție îl face abia gândirea secolului al XX-lea, elaborând o explicație științifică a fenomenului asimilării valorilor umane. Ideea care s-a desprins în acest sens este că în cunoaștere și praxis se află adevărata sursă de norme și valori ale formării omului.

Studentul se naște și se dezvoltă într-un câmp de valori și norme derivate din praxisul material și spiritual, dar care se constituie ca domenii distincte la nivelul conștiinței individuale și sociale. Factorii educativi, prin normele juridice, morale și didactice, capătă responsabilitate specifică și criterii de a opera distincții și interdicții în recunoașterea valorilor pozitive de cele negative și în desfășurarea de activități necesare interiorizării acestora.

Concluzii

Este important de menționat faptul că sursele de norme și valori devin actualizate pentru studenți prin activitățile proprii. Credem că în medicină idealul moral trebuie valorificat încă din anii studenției, dat fiind faptul că anume atunci se formează regulile, valorile și cultura socio-morală în general, acestea având un impact considerabil în procesul de socializare a viitorilor medici. La rândul lor, factorii educativi vin să înfățișeze, în modalități proprii, normele și valorile social-umane, asigurându-le caracterul de universalitate pentru educația universitară. Deasemenea modelele sociale influențează profund formarea personalității reușite și proiectarea unei imagini de calitate în contextul instruirii și educației europene.

Abrevieri

ÎISM – Instituția de Învățământ Superior Medical

GE – Grup Experimental.

Bibliografie

1. **Aiftincă, Marin.** *Valori și valorizare. Contribuții moderne la filosofia valorilor.* București, 1994 (p. 44-46).
2. **Cristea, R, Cristea, M.** *Personalitatea și idealul moral.* Editura „Albatros”, București, 1989 (p. 56-89).
3. **Raths, L., Harmin, M., Simon, S.** *Values and Teaching.* Merrill's International Education Series, Columbus, 1966.
4. **Sillamy, Norbert.** *Dicționar de psihologie* / La ROUSE, Ed. Univers enciclopedic - București - 1996.
5. **Vințanu, N.** *Educația universitară.* Colecția „Educația XXI”, Editura „Aramis Print”, București, 2001. (p. 7 – 25; 88 - 108)
6. **Ядов, В. А.** *Социологическое исследование: методология, программа, методы.* Отв. Ред. В. Н. Иванов; АН СССР, Ин-т социологических исследований, Москва: Наука, 1987 (стр. 172-175).